

POZORIŠTE I ARHITEKTURA ARHITEKTURA KAO UMETNOST

725.822

792.05

ID: 188748300

Dr Radivoje Dinulović,¹ vanredni profesor
Univerzitet u Novom Sadu
Fakultet tehničkih nauka

Apstrakt:

Pozorište i arhitektura dodiruju se kroz scenski prostor. Na Fakultetu dramatskih umetnosti izučava se predmet Arhitektura i tehnika scenskog prostora, čiji je zadatak da, kroz istraživanje kompleksne prostorne strukture teatra, neprekidnim otvaranjem novih tema i dovođenjem različitih problemskih nivoa u istu ravan, pruži uvid u sintetski i pluralistički karakter teatra. Nastava je organizovana kroz seriju predavanja strukturiranih u četiri tematska bloka: Struktura, funkcije i funkcionisanje savremenih pozorišnih objekata; Kriitička istorija formiranja i razvoja arhitektonskih scenskih objekata; Tehnički i tehnološki sistemi savremenog pozorišta i Tipologija savremenih scenskih prostora. Justat (osnovan 1991.) je nastao u pozorištu i okupljao je veliki broj najrazličitijih stručnjaka sa željom da utiče na karakter i kvalitet profesionalne scenske produkcije. Sve ono što se stvara iza kulisa, pitanja scene i scenskog prostora, sve što bi mogao biti scenski događaj, Justat je učinio vidljivim ciklusom međunarodnih simpozijuma pod nazivom „Spektakl – Grad – Identitet“ i preko Bijenala scenskog dizajna koje je održavano od 1996. do 2006. godine. Pojam „scenski dizajn“ je u našoj sredini stekao punu vrednost i značaj otvaranjem studijskog programa pod istim nazivom, uvođenjem u registar zanimanja, uvođenjem u umetničku i kustosku praksu, i, najzad, u teoriju umetnosti i medija.

Ključne reči:

pozorište, arhitektura, scenski prostor, scenski dizajn, scenska tehnologija, nastavni program

1 Radivoje.dinulovic@gmail.com

Moj prijatelj Milan Aleksić imao je, sada već vrlo davno, čini mi se 1981. izložbu pod nazivom „Fotografija kao umetnost“. Tada nisam znao ništa o funkcijama fotografije, uopšte nisam znao bog zna šta o fotografiji, a ni o umetnosti, ili mi se barem tako činilo. Svejedno, Aleksićeva izložba je, kao i njegov rad uopšte, za mene bila veoma važna. A onda, desetak godina kasnije, otvarao je u Ateljeu 212 isti taj Aleksić izložbu fotografija Svetozara Cvetkovića, glumca. I izgovorio je rečenicu koju sam zauvek zapamtio, misao Rolana Barta da fotografija ne dodiruje „umetnost preko slikarstva, nego preko pozorišta“.²

Mnogo godina kasnije, shvatio sam da „arhitektura ne dodiruje umetnost kroz dizajn, već kroz funkcije. Pri tome je množina imenice „funkcija“ ovde posebno važna – utilitarnost nije jedina funkcija arhitekture, a tekstualnost je uvek bila i jeste jedna od najvrednijih. Ta tekstualnost, međutim, mora biti iskrena, istinita i zasnovana – ne na dizajniranim prizorima, na osnovu kojih sebi tako često uzimamo pravo da sudimo o vrednostima prostora, već na suštinskom zadatku arhitekture – da život ljudima učini boljim“.³

Ipak, to sam napisao tek nakon što je jedna vrlo posebna grupa studenata, njih pet u istom roku, iz jedne vrlo, vrlo posebne generacije, diplomirala arhitekturu u Novom Sadu. I tek nakon što sam od njih naučio da osnovno pitanje arhitekture nisu prostorne granice, kao što nam govore mediji, tržište i trendovi, a nije ni prostor, kao što sam ja često govorio drugima, već je osnovni predmet i „osnovno pitanje arhitekture ljudski život“.⁴ Vrednost, značaj i značenje tog života – jednog, pojedinačnog, i tih života – mnogih, zajedničkih, nama često izmiču, ne vidimo ih, ne razmatramo ih, ne razumemo, ili nam nisu dovoljno važni. Važni su nam onoliko koliko ih poznajemo. A upoznajemo ih, nažalost, samo ako su nam važni. Nije, onda, nikakvo čudo što, preokupirani estetikom, dizajnom, životnim stilovima, modom i modelima nismo u stanju da izgradimo i razvijemo svoju „modelativnu sposobnost“.⁵ Ta se sposobnost gradi tako što nam ljudi i njihovi životi moraju biti važni, tako što želimo da ih upoznamo, i ne bojimo se da oni upoznaju nas. Tako što tuđe potrebe postaju naša opsesija. Tako što arhitekturu posmatramo kao

2 Rolan Bart, *Svetla komora*, Rad, Beograd, 1981.

3 Radivoje Dinulović, *Ovo će ubiti ono, ili, nova tekstualnost arhitektonske forme*, Kwart, Beograd, 2009.

4 Slađana Milićević, u razgovoru o svom diplomskom projektu, u proleće 2008.

5 Videti u: *Rečnik književnih termina*: Mihailo Petrović, Fenomenološko preslikavanje, Nolit, Beograd, str. 445–446.

jednu „od ljudskih delatnosti koje najneposrednije utiču na kvalitet života“,⁶ drugim rečima – kao umetnost.

Scenska umetnost i tehnologija

Kada je Svetozar Cvetković postavljao svoju izložbu „Bolja prošlost“ još uvek sam bio u Ateljeu 212. U to vreme je Ljubomir Muci Draškić „gradio svoju ideju o Kući gradeći, istovremeno, novu tehničku službu koja će biti sposobna, i formalno i suštinski, da razume nove tehnologije (koje u pozorište uvek i neprekidno stižu), primeni nove uređaje i sisteme, a zadrži sve tradicionalne vrednosti 'starog' pozorišta. Svi smo toj ideji posvetili mnogo vremena, energije i entuzijazma i nedostajao nam je samo još jedan korak da je ostvarimo – uprkos okolnostima koje, kao što svi znamo, u našoj sredini ne pomažu promenama. Onda smo se, izgleda, umorili i razišli ne dovršivši započeti posao, kao što to, takođe, kod nas gotovo uvek biva.“⁷ Čini mi se da je jedna od najvrednijih tekovina tog napora bila formiranje (1990) i rad Studija 212, u kome su okupljeni svi koji su se u tom trenutku u Ateljeu bavili likovnim umetnostima (Olgica Pavković, Petar Pašić, Ljuba Milunović, Juraj Fabri i Vukan Ćirić), Saki Marinović, kao dramaturg i urednik publikacija, kao i arhitektonski tim nastao tokom rada na projektu rekonstrukcije zgrade (Jasminka Telić, Milan Popović, Darko Nedeljković i Vojin Butković), i, kasnije, (1991) osnivanje Justata.

Justat⁸ je nastao u pozorištu sa željom da utiče, pre svega, na karakter i kvalitet profesionalne scenske produkcije – željom koja je, u najvećoj meri, ostala samo san o drugačijoj stvarnosti (doduše, mogućoj, ali sva je prilika, za nas sasvim nedostižnoj). Svoj drugi veliki zadatak, međutim – da učini vidljivim sve one pojedinačne i zajedničke doprinose koje *pozorišni ljudi* stvaraju u svetu iza kulisa, kao i da pokaže šta je sve, i šta bi sve mogao biti scenski događaj, kao i, shodno tome, gde sve možemo pronaći scenu i scenski prostor – Justat je ispunio na najbolji način. To je učinjeno na dva paralelna plana koja su se

6 Miomir Mijić, *Akustika u arhitekturi*, Nauka, Beograd, 2001, str. 19.

7 Radivoje Dinulović, O kući i ljudima, u: *Premladi za pedesete*, Atelje 212, Beograd, str. 281-282.

8 Justat (Yustat) osnovan je 1991. kao Jugoslovensko društvo za umetnost i tehnologiju pozorišta, a primljen je u članstvo Oistata i postao Oistat Centar Jugoslavija 1995.. Naziv organizacije je kasnije promenjen u Jugoslovenski centar za scensku umetnost i tehnologiju, pa zatim u Justat Centar (pod ovim nazivom danas deluje nevladina organizacija sa težištem na pitanjima kulturne politike, društvene i korporativne odgovornosti koja više ne učestvuje u radu Oistata). Srbiju u Oistatu danas predstavlja Centar za scenski dizajn, arhitekturu i tehnologiju (S.Cen) sa sedištem na Fakultetu tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu.

često preplitala i prožimala – kroz ciklus međunarodnih simpozijuma pod nazivom „Spektakl – Grad – Identitet“ i kroz Bijenale scenskog dizajna, manifestaciju koja je u periodu od 1996. do 2006. redovno održavana u Muzeju primenjene umetnosti, kao i u brojnim galerijskim, scenskim i javnim prostorima Beograda i čitave Srbije. Umetnici koji su izlagali na Bijenalu scenskog dizajna su pokazali „da pozorište može da se stvori svuda gde se grupa ljudi okupi u nekom prostoru, od uličnih manifestacija na otvorenom, do malih prostorija u nekom podrumu. Ovo korišćenje različitih prostora približilo je pozorište i arhitekturu, umanjilo potrebu za teškim scenskim objektima, i ponovo stavilo akcenat na glumce i njihove kostime koji animiraju scenski prostor“.⁹ Ovde je pojam „scenski dizajn“ uveden da označi celokupnost i složenost onog istog postupka, pojave, profesije, umetnosti, pogleda na stvarnost i stvaralaštvo koji je Pamela Huard nazvala „scenografijom“. Scenski dizajn je u našoj sredini stekao punu vrednost i značaj otvaranjem studijskog programa pod istim nazivom, najpre na Univerzitetu umetnosti u Beogradu, uvođenjem u registar zanimanja, uvođenjem u umetničku i kustosku praksu, i, najzad, uvođenjem ovog pojma u teoriju umetnosti i medija.¹⁰

U Justatu su se okupili i okupljali godinama glumci i inženjeri, profesori i rekviziteri, gurui advertajzinga i tapetari, slikari-izvođači i vlasuljari, modistkinje i foto-modeli, arhitekti, scenografi, pisci, prevodioci, novinari, trkači i organizatori maratona... „Na prvi pogled neobičan skup ljudi – tu su oni koji vode politiku, ali i oni koji realizujuć male, a vrlo konkretne zadatke, čine predstavu izuzetno uspešnom, ili promašajem. Važno je reći da je za zanatlije koji su delovali u pozorištu... istorija pozorišne umetnosti najčešće bila zatvorena...“.¹¹ Mnoge od tih ljudi blisko sam poznao, a mnoge sam sreo u Justatu. Sa nekolicinom, međutim, povezalo me upravo osnivanje ove institucije koja je devedesetih godina prošlog veka dala „dignitet čitavom setu pozorišnih profesija“ što je „nemerljivi, kapitalni, a neuočen doprinos srpskoj kulturi“.¹² Za moj kasniji rad, a i za moj život uopšte, ključan je bio susret sa Milenom Dragičević Šešić, sa kojom već pune dve decenije zajednički radim, i sa Žoržom Popovićem, kojeg ću kako će se ispostaviti, slediti, i na sasvim neočekivanim mestima.¹³ Ovde ne mislim na FDU – to nije bilo neočekivano,

9 Pamela Huard, *Šta je scenografija*, Clio, Beograd, 2002, str. 9.

10 Videti kod Miodraga Šuvakovića, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Horetzky, Zagreb, 2005.

11 Milena Dragičević Šešić, Umesto uvoda, u: Mía David i Tatjana Dadić Dinulović, *Radna biografija: Scenski prostori Radivoja Dinulovića*, FTN i Clio, Novi Sad i Beograd, 2010, str. 5.

12 Ibid, str. 6.

13 Na Građevinskom fakultetu u Beogradu i na Arhitektonsko-građevinskom fakultetu u Banjaluci, na primer.

naprotiv, za to sam se mesto godinama i uporno borio, smatrajući ga, nekako, svojim prirodnim okruženjem.

Mislim i danas da je predmet „Arhitektura scenskog prostora“ na Fakultetu dramskih umetnosti najtačniji okvir za ono što ja jesam i što radim. Moglo bi se, naravno, posmatrati i obrnuto – ne kao okvir, već kao odraz. Ja verujem da je i jedno i drugo, istovremeno.

Umesto zaključka

Arhitektura i tehnika scenskog prostora

(Program predmeta, napisan 1999.)

Promišljanje, oblikovanje i građenje scenskog prostora – prostora igre, od religijskog pra-teatra, do arhitektonskih teatarskih objekata moderne epohe, jedna je od značajnih tema pozorišta. Bilo da je prostor kao element teatra sasvim doveden u pitanje (Bruk), kao i kada se u arhitekturi traže odgovori koje ona ne može dati (Kopo i Žuve), prostorna artikulacija ne samo scene i gledališta i njihovog međusobnog odnosa, već i ukupnog prostora pozorišta, ostaje polje uticaja na scenski događaj i sve njegove manifestacije i posledice – od uticaja na urbani život, identitet i sliku grada uopšte, do tema vezanih za mnoge tehnologije teatra, njihov karakter, zakonitosti i uticaje.

Bez želje da se programski, funkcionalni i oblikovni aspekti pozorišnog prostora proglaše subinskom temom teatra, ali i bez ustezanja da se ustanovi značaj međuzavisnosti svih aspekata pozorišta, pa i prostora kao jedne od njegovih suštinskih odrednica, zadatak ovog predmeta je da, kroz sagledavanje i istraživanje kompleksne prostorne strukture teatra, neprekidnim otvaranjem novih tema i dovođenjem različitih problemskih nivoa u istu ravan, pruži uvid u sintetski i pluralistički karakter teatra, u kojem nema beznačajnih linija i marginalnih tema, i gde lični doprinos, u ma kojoj oblasti, stiće svoj puni smisao jedino kroz učešće u zajedničkom stvaralačkom činu.

Ključna problemska tema: odnos konfiguracije scensko-gledališnog prostora i pozorišne predstave, postavljen je u prvi plan razmatranja. Analiza bogate tipološke serije savremenih scenskih objekata i ambijenata ima zadatak da naglasi današnju poziciju pozorišne zgrade u odnosu na mnoge i različite alternative, i, posebno, složene odnose koje scenski događaji danas grade sa prostornim okruženjem. Anatomski presek strukture savremenih pozoriš-

nih zgrada, zatim, usmeren je ka istraživanju mnogih tehnoloških linija koje određuju scenski i pozorišni prostor, ali i karakter samog teatra.

Kritička istorija formiranja i razvoja arhitektonskih scenskih objekata, strukturirana kroz analizu ključnih pravaca i epoha (predantički, antički i srednjevekovni teatar; renesansno pozorište u različitim sredinama; italijansko i francusko barokno pozorište; racionalističke i klasicističke modifikacije; tehnološki i prostorni razvoj teatra XIX veka), uključuje i, kao za nas najinspirativniji deo, proučavanje modernih pokreta XX veka i uticaja koje su savremena pozorišna istraživanja izvršila na razvoj današnjih tipova i modela objekata spektakla.

Tehnički i tehnološki sistemi pozorišta – od scenske rasvete, ozvučenja i mehanike pozornice, preko načina funkcionisanja pozorišnog objekta i njegovih delova, do oblikovanja, izrade i mogućih načina eksploatacije scenske opreme, tema su proučavanja u trećem delu nastave. Ovaj korpus obuhvata i pitanja strukturiranja i načina funkcionisanja različitih tehničkih službi u teatru, kao i tehničkih aspekata pozorišta u celini. Pri tome je posebna pažnja posvećena uticajima koje pozorišna tehnika vrši na koncipiranje, realizaciju i održavanje scenskih objekata.

Završni deo je usmeren na proučavanje današnje situacije u oblasti koncipiranja, projektovanja, građenja i delovanja arhitektonskih scenskih objekata i prostora spektakla u najširem smislu reči, u našoj sredini i van nje. Posebnu temu u ovoj oblasti predstavljaju rekonstrukcije pozorišnih zgrada, reutilizacija različitih „vanpozorišnih“ prostora, urbani teatar, kao i kompleks pojmova vezanih za „urbanizaciju spektakla“ i „teatralizaciju grada“. Pitanja komunikacija unutar pozorišta, kao i u odnosu pozorište – grad, uključujući različite uticaje razvoja marketinških sredstava i strategija na formiranje ovog odnosa, takođe su predmet posebne pažnje.

Valorizacija uticaja koje različite „sile“ – iz pozorišta, sa jedne strane, ali i arhitekture i grada, sa druge, vrše na ustanovljavanje, koncipiranje, oblikovanje, opremanje, prilagođavanje, ili, jednostavno, izbor scenskih prostora, kao i pokušaj da bude uspostavljeno shvatanje o ključnoj vrednosti sinteze različitih kreativnih, operativnih i tehničkih linija u teatru i za teatar, zaključak su ovog tematsko-problemskog ciklusa.

Nastava je organizovana kroz seriju predavanja strukturiranih u četiri tematska bloka (Struktura, funkcije i funkcionisanje savremenih pozorišnih obje-

kata; Kritička istorija formiranja i razvoja arhitektonskih scenskih objekata; Tehnički i tehnološki sistemi savremenog pozorišta; Tipologija savremenih scenskih prostora), koja će biti praćena bogatom fotografskom dokumentacijom. Studentima će biti stavljen na raspolaganje opsežan spisak literature, a značajan broj bibliografskih jedinica biće dostupan za fotokopiranje. U sklopu nastave, studenti će upoznati direktnim uvidom različite objekte i prostore spektakla u Beogradu i našoj sredini uopšte, a preko različitih medijskih sredstava i značajne primere iz drugih sredina. Takođe će biti organizovano učešće u nastavi i značajnih jugoslovenskih arhitekata, scenografa i eksperata različitih pozorišnih tehnologija, a u skladu sa okolnostima i gostiju iz inostranstva. Provera znanja će biti obavljena putem usmenog ispita.

Teme predavanja:

1. POZORIŠTE, SPEKTAKL I SCENSKI PROSTOR
Pojam i tipologija javnih scenskih događaja. Scenski prostor. Osnovne celine, učesnici i njihovi prostorni odnosi. Građeni prostor kao fizički okvir scenskog događaja.
2. SAVREMENI SCENSKI OBJEKTI I PROSTORI
Konvencionalno pozorište. Tradicionalni pozorišni prostorni modeli. Tipovi „moderne scene“. Ambijentalno pozorište. Javni objekti kao prostori spektakla. Javni gradski prostor kao pozornica.
3. STRUKTURA SAVREMENIH POZORIŠNIH ZGRADA
Pozornica i gledalište. Konfiguracija scensko-gledališnog prostora. Javni prostori u pozorištu. Sistem i sklop prostora za umetnički i tehnički rad. Ostali delovi pozorišne zgrade (uprava, održavanje, obezbeđenje, tehnološki sistemi...).
4. TEHNOLOŠKI PROCESI I NJIHOV UTICAJ
NA ARHITEKTONSKU STRUKTURU POZORIŠTA
Struktura tehnoloških procesa u teatru (dramaturški, rediteljski, produkcioni, tehnički...). Konfiguracija scensko-gledališnog prostora. Scenografija, pozornica, scenska tehnika i tehnologija. Funkcije i funkcionisanje pozorišne zgrade. Teatar i funkcije grada.

5. SCENSKO-GLEDALIŠNI PROSTOR U STRUKTURI POZORIŠNOG OBJEKTA
Formiranje konvencionalne pozornice („scena-kutija“). Transformacije modela pod uticajem tehničko-tehnološkog razvoja. Moderno pozorište i „san o novoj sceni“. „Razbijanje scenskog prostora“. Uticaj konfiguracije scensko-gledališnog prostora na strukturu i oblikovanje pozorišne zgrade.
6. TIPOLOGIJA SAVREMENIH SCENSKIH PROSTORA
Konvencionalna postavka (scena suprotstavljena gledalištu) i modaliteti (proscenijumska pozornica, otvorena pozornica...). Dvostrano gledalište. Trostrano gledalište. Teatar u krugu. Jedinstven scensko-gledališni prostor.
7. KRITIČKA ISTORIJA FORMIRANJA I RAZVOJA ARHITEKTONSKIH SCENSKIH OBJEKATA
Predantički spektakl. Antički teatar Grčke i Rima. Srednjevekovno pozorište. Pozorište italijanske renesanse. Elizabetinski teatar. Barokno pozorište i „scena-kutija“. Racionalizam i klasicizam. Nove tehnologije i pozorište XIX veka.
8. MODERNI POKRETI I POZORIŠNI PROSTOR
Naturalizam u pozorištu – uticaj na oblikovanje scenskog prostora. Mimetički i simbolički likovni sistemi. Nova likovna estetika. Monumentalni scenski događaji. Scenski prostor u „političkom pozorištu“. Razbijanje scenskog prostora. Scenski prostor u pozorištu druge polovine XX veka. Pozorište ambijenta. Teatar u javnom gradskom prostoru.
9. SCENOGRAFIJA I SCENSKI PROSTOR
Oblikovanje scene. Scenografska sredstva i postupci. Relacija scenografije (scenske slike) prema pozornici i gledališnom prostoru. Arhitektoničnost scenografije. Vidljivost i čujnost kao scenografski parametri. Scenografske promene – vrste i načini izmena scenske slike. Prostorne i tehnološke pretpostavke i posledice.
10. TEHNIČKI I TEHNOLOŠKI SISTEMI POZORIŠTA
Sistemi tehničke realizacije pozorišne predstave. Prostorni preduslovi. Mehanika pozornice. Sistemi scenskog osvetljenja i ozvučenja. Video i projekcioni sistemi. Komunikacioni sistemi.

11. **SISTEMI SCENSKE MEHANIKE**
Pozornica (bina) i njen mehanički sklop. Donji i gornji postroj. Pomerljivi i nepomerljivi sistemi i sklopovi.
12. **SISTEMI SCENSKOG OSVETLJENJA**
Vrste i tipovi scenskog osvetljenja. Rasvetna tela. Regulisana scenska rasveta. Sistemi regulisanja. Energetsko napajanje. Manipulacija.
13. **DIZAJN SCENSKOG OSVETLJENJA**
Osvetljenje kao element scenske slike. Konceptije i postavke scenskog osvetljenja. Sistemi i metodi rada. Simulacija scenskog osvetljenja. Osvetljavanje vanpozorišnih prostora.
14. **SISTEMI SCENSKOG OZVUČENJA**
Vrste i tipovi scenskog ozvučenja. Nosači zvučnih informacija. Sistemi za pojačanje zvuka. Zvučni izvori. Sistemi regulisanja. Povezivanje i napajanje. Manipulacija.
15. **DIZAJN SCENSKOG ZVUKA**
Zvuk kao element scenske slike. Akustički aspekti arhitektonskog scenskog prostora. Konceptije i postavke scenskog ozvučenja. Sistemi i metodi rada. Ozvučavanje vanpozorišnih prostora.
16. **TEHNIČKA PRIPREMA I PRODUKCIJA U POZORIŠTU**
Projekat scenske opreme (scenografija i kostimografija). Tehnička razrada autorskih rešenja. Investiciona dokumentacija. Radionička dokumentacija. Koordinacija izrade scenske opreme.
17. **REALIZACIJA SCENSKE OPREME**
Struktura pozorišnih zanata. Radionice – organizacija, opremanje, održavanje. Pripreme za realizaciju. Osnovna i završna obrada scenske opreme. Manipulacija, skladištenje i održavanje.
18. **ORGANIZACIJA SCENSKE TEHNIKE**
Tehnički sektor u pozorištu. Službe scenske tehnike. Organizovanje tehničkog opsluživanja pozorišne predstave. Probe i predstave. „Meraća“ i tehnička proba. „Markir“ dekor. Rad u probnoj sali i na pozornici. Tehnička organizacija gostovanja.

19. NOVI PROSTORI SPEKTAKLA

Savremeni namenski projektovani arhitektonski scenski objekti. Rekonstrukcije pozorišnih zgrada i drugih objekata za pozorište. Reutilizacija „vanpozorišnih“ prostora (fabrike, skladišta, hale...).

20. TEHNIČKI RAD U ALTERNATIVNIM OBLICIMA POZORIŠTA

Tehnička ekipa i organizovanje rada u institucijama sa povremenim scenskim programima (domovi kulture, kulturni centri, obrazovne i vaspitne ustanove...). Rad u putujućim i amaterskim pozorištima. Vaninstitucionalni teatar.

21. JAVNI GRADSKI PROSTOR KAO POZORNICA

Scenski događaji i javni gradski prostor. Urbani teatar. Urbanizacija spektakla i teatralizacija grada. Život grada kao sistem scenskih događaja. Sceničnost objekata, urbanih prostora i ambijenata.

22. TEHNIČKA REALIZACIJA POSEBNIH SCENSKIH DOGAĐAJA

Tehnički uslovi, sredstva i stručnjaci za realizaciju posebnih scenskih događaja (javni koncerti, svečanosti, promocije, manifestacije, demonstracije, parade, proslave...).

23. SREDSTVA KOMUNIKACIJE U TEATRU

Sistemi komunikacije unutar pozorišta (vizuelna, tehnička, virtuelna...). Komunikacija pozorišta sa gradom. Uticaj različitih promotivnih i marketinških sredstava na formiranje i život pozorišnog prostora. Strategije razvoja.

24. ARHITEKTONSKI SCENSKI PROSTOR KAO SISTEM KOMUNIKACIJE

Uticaj „sila“ – iznutra i spolja, na ustanovljavanje arhitektonskog prostora pozorišta. Sintetičnost pozorišta i pozorišnog prostora. Vrednost jedinstva kreativnih, operativnih, i tehničko-tehnoloških aspekata pozorišta. Artificijelnost i „životnost“ pozorišta i arhitekture.

Literatura

- Bart, Rolan. 1981. *Svetla komora*. Beograd: Rad.
- Dinulović, Radivoje. 2006. *O kući i ljudima, u: Premladi za pedesete*. Beograd: Atelje 212.
- Dinulović, Radivoje. 2009. *Ovo će ubiti ono, ili, nova tekstualnost arhitektonske forme*. Beograd: Kvart.
- Dragičević Šešić, Milena. 2010. *Umesto uvoda*, u: Mia David i Tatjana Dadić Dinulović, *Radna biografija: Scenski prostori Radivoja Dinulovića*. Novi Sad i Beograd: FTN i Clio.
- Huard, Pamela. 2002. *Šta je scenografija*. Beograd: Clio.
- Mijić, Miomir. 2001. *Akustika u arhitekturi*. Beograd: Nauka.
- *Rečnik književnih termina: Mihailo Petrović*, Fenomenološko preslikavanje
- Šuvaković, Miodrag. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb: Horetzky.

THEATRE AND ARCHITECTURE ARCHITECTURE AS ART

Summary

Theatre and architecture approach one another through stage spaces. The subject Architecture and Techniques of Stage Spaces is taught at the Faculty of Dramatic Arts, with the aim to offer an insight into the synthetic and pluralistic character of theatre, by researching complex spacial structures of theatre and through the incessant opening of new topics as well as bringing various categories of problems onto the same level. The teaching of the subject is organized in four thematic units: Structure, functions and functioning of contemporary theatre objects; Critical history of the formation and development of architectural stage spaces; Technical and technological systems of contemporary theatre, and Typology of contemporary stage spaces. Organization YUSTAT (founded in 1991) evolved from theatre and gathered numerous, various experts with the wish to influence the character and the quality of professional stage production. Whatever was created backstage, questions of stage and stage spaces, everything that could be called a scene event – YUSTAT made it visible through the series of international symposiums named “Spectacle – City – Identity” and through Biennale of Scene Design, organized from 1996 to 2006. The term “scene design” gained a full value and significance in Serbia through the opening of the study program of the same name, by introducing it into professional registry, into the artistic and curatorial practice, and finally, into art and media theory.

Key words: *theatre, architecture, stage spaces, scene design, stage technology, study program*